

СМОТРИЧ

ВІРШІ

О л е к с а н д е р С м о т р и ч

В І Р Ш І

ЗБІРКА П'ЯТА

с а м в и д а в

1975

У мене дні рахуються тепер
на вірші - сумні й нудні,
нікчемні та нерівні,
мов дні в забутому календарі,
а ті, що будуть ще -
тих може і нема...
Що ж, більша тим,
що вже написані
ціна!

П Р О К Л Я Т И М

На трупах та кістках людських
ніколи щастя й раю вам не збудувати!
Вам спёрва прийдеться ще тяжко
заплатить
накраденим в других добром,
і власними падлючими кишками!
Й тоді лиш прийде щастя час
для ваших милих діточок -
для тих, що може чудом лишаться
в живих,
як справедливості суворої звелить
закон.
А доти - ні!
Ви доти, прокляті,
лиш будуватимете
комунізм!

Л а с а ш р а п е л л а

Ніхто не вмів дзвонити у селі

отак, як Швачка молодий,

чи по покійнику якому,

на лад повільний та сумний,

чи на Великдень – Боже свято,

на лад веселий та дзвінкий...

Що б не дзвонив – у те вкладав він

всеньку душу, великий дзвін

на три села калатав в нього та гудів,

а на дрібних видзвонював він

цілу гаму – і вверх і вниз,

як на цимбалах, аж молодішали

старі баби й лише кивали головами:

"Тризвонить, бач, ніхто, як Швачка
молодий!"

Бувало слухаєш – заслухатися можна!

Отак хіба сам Ліст, чи Паґаніні

міг дзвонить...

Большевики ті дзвони поскидали,

а Швачка з тридцять третього

в сирій землі лежить.

З Б І Г Л И Й

Вже поночі він втік з товарняка,
до клуні власної, як злодій,
татъ якийсь зненáвиджений усіма.
прокрався...

І крові слід із збитих
босих ніг його
дорогою з пиллюкою змішався.

Він в клуні чоботи
закопані від комуністів
відкопав,

і ними довго любувався...

Як паротяг на станції
над ранок тричі прокричав
він на мотузці захитався,
і вісів в себе на воротях
в нових, ні разу ще не ношених
чоботях.

Принишкли люди по хатах,
утихомирилась малеча,
липень на сáмому кінці села
співала Варка сумашеча.

У гóроді - "Христос воскрес!"
Молились потайки та ревне,
і ще - святити яйця та паски
в колишнього дяка, що працював
тепер бухгалтером у цукротресті...
Христосувались до смаку,
розпухлі губи від жрання
долонями утерши спёрва.
"Чи чули ви, що куркулі
кору з дерев по селах, кажуть,
облупили і пожерли?!"
Поправила на жирній шиї
перли.

В И Д И В О

Мені приснилися мости,
мов райдуги на небі темному
вони були простерті...

Як добре придивився я -
мостами тими люди йшли
й кінця їм не було,
понури́м та обдерти́м...
У багатьох були від гострих
куль дірки у голові,
і в кожного світилися
неначе фосфором розкриті очі
мертві.

Я зрозумів -
вони усе ще йдуть,
бо ще нікуди не дійшли -
у тридцять третьому скатовані
й від голоду померлі.

С М Е Р Д И

Ми - смерди, вічні смерди,
ні смороду землі, ні поту нашого
ніхто в історії цілій не зміг
ні змити з нас, ні стерти!
Як смердами були, так і лишились -
смерди. Лиш смерть голодна
здужала нас одірвати од землі,
і в землю кинуть трупами назад,
щоб вже ніколи не воскресли...

М А Т И

Під мур тюрми прийшла
старенька мати, з клунком
махорки й сухарів.

Огледілася - вже чимало
посходилося бабів, старих
та молодих, з обличчями,
мов сірий мур тюрми
позмиваний дощами...

В котрої син, в котрої чоловік,
в котрої брат сидить.

Хіба ж кому усіх їх
зрахувати! Котра вже може удова...

О, Господи, як знати...

Зітхнулося, подумалось старій -
по синові й померлому
вона залишиться на віки вічні
мати...

"Разойдісь!" - десь прокричав
енкаведист - "На чєлавчєском
вам гаварітса язикє! Не будєм
прінімать сєводня пєрєдачі!"

Вишіваний рушник,
напівзотлілий у землі,
із тілом сина разом відкопали...
Лише по тому рушнику
вона змогла свого Івана - сина
розпізнати, і відрізнить
від інших - не її синів,
які рядами довгими відкопані
лежали, всі темні, як стара
кора, усі либонь наїлися землі,
як в ямі разом помирали,
усі з дірками в голові...
Ридала гірко бідна мати,
і до своїх грудей сухих,
вона до болю міцно притискала
отой, вишіваний дрібненьким
хрестиком, рушник.

Життя, мов у циганки карти стерті,
як правда з уст її - терпка, болюча
й вперта:

"Ти ще поїдеш у світи!

Це, бачиш, дама - мертва...

А це король - без голови...

Ця карта, бачиш, неясна -

її б годилося давно з колоди
викинуть - подерти!

І знову, бачиш, ця -

Ти ще таки поїдеш у світи,
не знати лиш, чи вернеш..."

Так, ми до правди стали неохочі.
Оті, що вижили — кацапам продались
за п'ятака, й кацапи нам тепер плюють
у душу та в саміські очі,
а ми усю ту гідь стираємо краєчком
рукава, тихесенько та соромливо,
щоб не помітили бува...
Переступаємо з ноги на ногу,
неначе панночка якась цнотлива,
й чекаємо сумирно й терпеливо
наступного кацапського плювка.

Пожовкла фотографія стара,
та люди не постаріли на ній.
Скількох уже й нема... А ось вона -
в легкому капелюсі набакир,
і шалику на голу шию,
весела та щаслива од надій...
І раптом колихнулося і попливло,
як і тоді на кораблі, коли
зітхали люди та казали:
"О ми ще вернемо домів!"
Здрімнулося і вже не вірилося їй,
що це вона сидить на своєму "порчі"
в Нью-Торонті,
бабуся сива без зубів

О ні! Ми більше не рахуємо
вигнання дні огидні -
ми ватінгтонським салом обросли,
уговталися й споважніли - і не багаті,
і не бідні, а так - середні між людьми...
Ридаємо на похоронах рівне, та гопаємо
на весіллях із останніх сил,
і хрестимо вже друге покоління
американських рідних дітлахів.

З м і с т

1. У мене дні...
2. На трупах...
3. La Campanella
4. Збіглий
5. У гóроді...
6. Видиво
7. Смерди
8. Мати
9. Вишиваний рушник
10. Життя, мов у циганки...
11. Так, ми до правди стали
неохочі...
12. Пожовкла фотографія...
13. Ми більше не рахуємо...

Alexander Smotrych

V E R S E S

(V)

All rights reserved / 1975

